

Márai Sándor és Tolnay Klári „kalandjának” írásos lenyomata az Egy ismeretlen költő verseiben

Ugyanez „magyar változatban”: Jókai Mór és Laborfalvi Róza a régmúltból.

Márai Sándor és Tolnay Klári „kalandjának” írásos lenyomata az Egy ismeretlen költő verseiben

Ugyanez „magyar változatban”: Jókai Mór és Laborfalvi Róza a régmúltból. Egressy Zoltán (a Portugál szerzője) és Bertalan Ágnes (a Katona József Színház tagja) a mából. Harmadik példaként pedig egy sokáig titkolt, nagy szerelem: Márai Sándor és Tolnay Klári viszonya. A személyes megismerkedés 1945 őszén történt meg köztük. Akkor tűzte műsorára a Vígszínház Márai Sándor Varázs című darabját. A Kalandot és A kassai polgárokat évekkel korábban a Nemzeti játszotta, Tolnay Klári már akkor rajongott az író műveiért. A Varázsban – emlékezete szerint – „félmeztelenül, cirkuszi ruhácskában” egy varázsló médiumát alakította. Márai, noha akkoriban még Leányfalun élt, hiszen ott vészelte át Budapest ostromát, szinte naponta bejárta a próbákra. Érdekelte, miképpen lesz a művéből színpadi darab, s kíváncsi volt a színészek munkájára is. Reggel biciklire ült, s tízkor már ő is bent volt a színházban. Később beköltözött romos állapotban levő budai lakásába, s hajón járt át Pestre, mivel a pontonhídon csak katonák közlekedtek. A próbák remek hangulata mellett Tolnay Klári személye is erősen vonzotta. Márai Sándor nős volt, ám a próbák során ez sem gátolta abban, hogy egyre közelebb üljön a színésznőhöz, s már ne csak a darabról, a szerepéről, hanem személyes dolgaikról is mind mélyebben beszélgessenek. Tolnay Klári – valószínűleg az író feleségét tisztelve – sokáig még magának sem merte bevallani, mit érez Márai iránt. Egy 1993-as tévéműsorban a következőket mesélte Mészöly Dezsőnek: „... Nem is szerelem volt ez a részemről, hanem mint amikor a növendék azt hiszi, hogy szerelmes a tanárjába, vagy az egyetemi hallgató a professzorba. És őbenne valóban volt egy ilyen távolságtartás...”

A próbák után – Márai kezdeményezésére – gyakran együtt ebédeltek. Ilyenkor „nagyon kedvesen oktatott engem. Tőle tanultam tisztelni és ismerni Krúdyt, Thomas Mannt, csodáltam választékos stílusát, nagy műveltségét... Én azt hittem, hogy a részéről is ez egy tanítóbáncis vonzódás, aztán kiderült, hogy ez tévedés volt. Bizony ő begurult ebbe a dologba. Finoman fejezve ki magam.”

Begurult...

... bizonyára Tolnay Klári is begurult, hiszen mint később bevallotta, nagy izgalommal és erős szívdobogással ment minden randevújukra. S ahogy az egy lángolóan romantikus kapcsolatban lenni szokott, időnként rövidke levelek is születtek Márai tollából.

„Igen nagy hatalom van most a Maga kezében. Számomra ez a tető, a vége valaminek: a boldogságos tudat, hogy ez megtörténhetett és igaz. Mint akit kifizettek, mindent megkapott, érdemén felül. Ha most meg kell halni, egy szót nem szólhatok. Viszontlátásra.”

Írta: Új Szó

2006. január 18. szerda - Módosítás: 2006. január 18. szerda

Vagy:

„Úgy látszik, van egy felső határ, s eljutottam oda. Budán maradok, az kriptá ugyan, de mégis jobb. Minden más úgy van és úgy lesz, ahogyan akarjuk – sajnálni nem kell, de segíteni szabad. Bocsásson meg, fáradt vagyok. Szívem, szívem.”

És egy harmadik levél részlete:

„Láthatom holnap? ... Ha valami közbejön, kérem, küldjön egy sort. De szívből remélem, hogy nem jön közbe semmi. Kezeit csókolom.”

A Varázs bemutatója december 17-én volt. Néhány nappal később, december 22-én futár csöngetett Tolnay Klárinál. Csomagot vitt Márai Sándortól. Karácsonyi ajándékot. Amerikai cigaretta, külföldi konyak (1945-ben!), virág és kézirat. A használati utasításon a következő állt: „Az 1 csillaggal jelöltből kell rágyújtani, a 2 csillaggal jelöltből kell inni hozzá, a 3 csillaggal jelöltből olvasni hozzá. A virágot nem kell megszagolni. És közben még énám is lehet gondolni.”

Minő stílus, micsoda humor!

A kézirat tíz versből álló költeményciklus volt. Egy „Ismeretlen kínai költő versei Kr. után a XX. századból”, előszóként „A fordító jegyzetével”. A versek írója s „fordítója” természetesen ugyanaz a személy volt: Márai Sándor. Ha tehát a színpadi próbák heteiben, az ebédek során vagy a szeles-hideg Duna-parti séták alkalmával valami rejtélyes oknál fogva nem derült volna ki, ezek a sorok egyértelműen egy nagy lánggal lobogó szerelemről beszéltek. A versek mondták ki azt, amiről mindketten hallgattak.

„A versek magánügynek készültek – írja a fordító. – Nyomtatásban nem jelentek meg soha. Egyetlen példányban vetette papírra a költő, valószínűleg a kedves modell számára, suta-ravaszul és ugyanakkor megjátszott kedvességgel és szenvedélyességgel, ahogy a költők ezt már szokták.”

A kedves modell pedig az író haláláig úgy érezte, ő ezeket a sorokat, érzelmeket köteles titokban tartani. Nem is beszélt róluk, Fejér György utcai lakásában évtizedeken át féltve őrizte őket. 1994-ben aztán a Balassi Kiadó gondozásában megjelentek a versek és a levelek is. Tíz vers, nyolc levél.

„Te fintorogsz s táncolsz a nép előtt –

Csönd van körülöttem, téli délelőtt

A zöldes ködben látlak, karcsú, ringó

Jégtáblán állongó, sápadt flamingó...”

Rövidke versek, és mégis oly gazdagok! Kérdeznek, kérnek, kérlelnek, könyörögnek, reménykednek, ígérenk, végleg elköszönnek.

Mohorán jártam nemrég Tolnay Klári lányával, a Bécsben élő Rátanyi Zsuzsával. Ott, abban a festői Nógrád megyei kis házban beszélgettünk közönség előtt, amely tizennégy éves koráig meghitt otthona volt az édesanyjának, s ahol ma, Balla Istvánnak, a neves budapesti bőrésznek köszönhetően egy dús és értékes Tolnay Klári-gyűjtemény várja az érdeklődőket. Ott láttam meg ezt az elegáns kis kötetet. Egy nagy író és egy nagy színésznő gyengéd kapcsolatának írásos emlékét.

SZABÓ G. LÁSZLÓ